

AZ ELŐTTÜNK ÁLLÓ KIHÍVÁSOK FELÉRTÉKELIK A NYUGDÍJ-ELŐTAKARÉKOSSÁGI RENDSZEREKET BESZÉLGETÉS NAGY CSABÁVAL, A BRÜSSZELI PENSIONS EUROPE KELET-KÖZÉP-EURÓPAI FÓRUMÁNAK ELNÖKÉVEL, AZ OTP ÖNKÉNTES NYUGDÍJPÉNZTÁR ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓJÁVAL

Gilyén Ágnes (Magyar Biztosítók Szövetsége) agnes.gilyen@mabisz.hu

ÖSSZEFOGLALÓ

Nagy Csaba az OTP Önkéntes Nyugdíjpénztár ügyvezető igazgatója, korábban az OTP Magány-nyugdíjpénztárnál töltött be hasonló pozíciót. Korábban vezető beosztásokban dolgozott az OTP Banknál és a Kereskedelmi és Hitelbanknál. 1989-ben a Budapesti Műszaki Egyetemen, majd a Budapesti Közgazdasági Egyetemen, illetve a Budapesti Közgazdasági Egyetem Vezetőképző Intézete és a London University közös programjának keretében szerzett diplomát. Emellett számos külföldi képzésben vett részt Washingtonban, Pittsburgban és Ausztriában. Számos kelet-európai országban, így Romániában és Ukrajnában működő nyugdíjpénztáraknál töltött, illetve tölt be felügyelő bizottsági elnöki pozíciót. A brüsszeli Pensions Europe Kelet-Közép-Európai fórumának elnöke.

SUMMARY

At present Csaba Nagy is the Managing Director of the OTP Voluntary Pension Fund, previously he held the same position at the OTP Private Pension Fund. Formerly, he held different leading positions at the National Savings and Commercial Bank Ltd. and the K&H Bank. In 1989 he obtained a degree at the Technical University of Budapest, and at the Budapest University of Economic Sciences. He received an MBA degree at the Budapest University of Economic Sciences Management Development Center's and the London University's common program. Besides, he took part in some various trainings in Washington, Pittsburg and Austria. He held different positions in some Eastern-European countries, e.g. in Romania and Ukraine as a member and chairman of the Pensions Fund Supervisory Board. He is the chairman of the Eastern-European Forum of the Pensions Europe from Brussels.

Kulcsszavak: egyéni megtakarítás, önkéntes nyugdíjpénztár

Keywords: personal finance, voluntary pension funds

JEL: D14, G23

DOI: 10.18530/BK.2017.3.6

<http://dx.doi.org/1018530/BK.2017.3.6>

2014-ben a biztosítók is megkapták az adókedvezményt a nyugdíj-előtakarékossági termékekre, a nyugdíjbiztosításokra, ezzel megszűnt az a piaci hátrány, amelyet hosszú időn keresztül sérelmeztek. Nem tartottak attól, hogy az újabb „konkurencia” megjelenése rontja majd az önkéntes nyugdíjpénztárak piaci helyzetét?

A termék, az értékesítés, a költségstruktúra annyira különböző, hogy én mindig is „az almát a körtével” típusú összehasonlításnak véltem ezt a mechanikus összevetést. Ennek hangot is adok, ha megkérdeznék a három nyugdíj-előtakarékossági termék, a nyugdíjbiztosítás, az önkéntes nyugdíjpénztár és a nyugdíj-előtakarékossági termék összehasonlíthatóságáról. A célunk közös: lehetőleg mindenki rendelkezzen valamilyen nyugdíj-kiegészítéssel, és a felkínált lehetőségeken belül azt a terméket válassza, amely az ő számára a leginkább megfelelő. Ha pedig többre is van lehetősége, legjobb, ha mindegyikkel rendelkezik.

Másfelől úgy gondolom, hogy az egyes intézmények a saját öngondoskodási kampányaikkal egymás piacait is erősítik, és ez – a lakosság mellett – mindegyik piaci szereplőnek hasznos. Hiszen ezek a kampányok arról szólnak, hogy mindenki számára egyre inkább „kötelező” a nyugdíjas évekre történő előtakarékoság.

Lát-e valami változást e tekintetben? Tudatosabbak az emberek, mint korábban, például az önkéntes nyugdíjpénztári rendszer 1994-es indulásakor?

Nemzetközi összehasonlításban a nyugdíjas évekre történő öngondoskodás az ország gazdasági helyzetéhez mérve a középmezőnyben helyezkedik el. A nyugat-európai országokban jóval nagyobb arányban, míg Romániában vagy Bulgáriában sokkal kevesebben rendelkeznek valamilyen nyugdíjcélú megtakarítással.

Az általános tapasztalat az, hogy fiatal korban, 35 év alatt gyakorlatilag nem vehetők rá az emberek – legalábbis Magyarországon – arra, hogy egyáltalán eszükbe jusszon a leendő nyugdíjuk, mint jövőbeli megoldandó feladat. Az egyetemisták körében végzett kutatások szerint a felsőoktatásban részt vevők látókörében meg sem jelenik a kérdés. Húszas éveik végén, harmincas éveik elején lefoglalja őket a karrierépítés, a megfelelő anyagi körülmények megteremtése és stabilizálása. Körülbelül a 35. év után merül egyáltalán fel, hogy a demográfiai trendekre érzékenyebbeké válnak, illetve ekkor jelenik meg a nyugdíjprobléma. Éppen ezért tartom nagyon fontosnak, hogy megértessük, ha kis összeggel is, de időben elkezdjük a takarékoskodást, az hosszabb futamidő alatt komoly életszínvonal-stabilizáló hatással bír majd a nyugdíjas években. Ne az utolsó pillanatban ébredjünk rá arra, hogy saját megtakarítás híján a nyugdíjaskor elérésével jelentős életszínvonal-csökkenéssel kell számolnunk. Legalább 15-20 évnyi megtakarítási időszakra van szükség ahhoz, hogy ez ne következzen be. De minél korábban kezdjük, annál jobb.

A nyugdíjpénztárakat illetően érzékelnek-e valamilyen változást? Csökkent a tagok átlagéletkora?

Igen. Érzékelhető egy ilyen változás, éppen ezért az az egyik legfőbb feladatunk most, hogy a fiatalabbakat is be tudjuk vonzani a rendszerbe. Mivel az intézményrendszer már 23 éves, a tagok közül évente 15 ezren érik el a nyugdíjkorhatárt. Ez komoly kihívás. A rendszerből kieső tagokat

pótolnunk kell, már csak azért is, hogy a költséghatékony működési modellt fenn tudjuk tartani.

Sokan élnek egyébként azzal a lehetőséggel, hogy nyugdíjba vonulásuk után nem veszik fel a megtakarításaikat, hanem továbbra is az önkéntes pénztárban fialtatják a pénzüket. Közel 15 ezer nyugdíjas tagunk van, akik nem akarnak vagy nem tudnak a számlájukon összegyűlt összeg befektetésével foglalkozni, és ameddig nélkülözni tudják ezeket a pénzeket, profi vagyongazdálkodóként tekintenek rájuk, és használják a szolgáltatásainkat.

Ebben azért, gondolom, az utóbbi egy-két évben segített az alacsony jegybanki alapkamat is azzal, hogy a pénzügyileg kevésbé képzetek számára a banki betét már nem valós alternatíva.

Természetesen. De segített az is, hogy azzal, hogy az alacsony alapkammal közel kerültünk az euró kamatszintjéhez, összehasonlíthatóvá váltak a befektetési lehetőségek és a befektetési teljesítmények is. A nyugdíjpénztárak a 7,7 százalékos átlagos nettó hozamszinttel kiemelkedő befektetési teljesítményt tudtak nyújtani, ami így még inkább szembetűnővé vált.

Mekkora csapást mért az önkéntes nyugdíjpénztári szektorra a magánnyugdíjpénztári rendszer felszámolása?

Nem kicsit. A magánnyugdíjpénztári tagok tömeges visszalépése a társadalombiztosítási rendszerbe sokakat visszaretentett, jelentősen megcsappant az önkéntes nyugdíjpénztári taglétszám is.

De más „csapás” is érte az intézményrendszert az elmúlt évtizedben, nem kisebb, mint a 2008-as gazdasági válság. Nem volt könnyű elmagyarázni a tagjainknak, hogy akkor, amikor az olyan biztosnak mondott befektetés, mint az állampapír, negatív hozamot hoz, továbbra is érdemes hinni ebben az intézményrendszerben.

A válság hatása egyébként – több szabályozási változás és szigorítás mellett –, hogy bővült a befektetési portfóliók rendszere, és a korábbi háromportfóliós rendszer helyett ma már (pénztárként változó) öt-hat portfólió közül lehet a pénztáraknál választani. Azokat, akik nyugdíjba vonulás előtt álltak, és így hozzá akartak férni nyugdíjkiegészítő megtakarításaikhoz, különösen súlyosan érintette a válság, mivel realizálniuk kellett az elszünetelt veszteséget. Ennek elkerülésére hoztuk létre a kizárólag pénzügyi instrumentumokba fektető portfóliót (az OTP Nyugdíjpénztár 2016. október elsejétől már 6 portfóliót nyújt pénztártagjai számára), így biztosítani tudjuk a megtakarítások értékállóságát a nyugdíjba menetel előtt, bármerre is mozdulnának el a hozamok. A nyugdíjkorhatár közeledtével erre külön is felhívjuk az érintett tagok figyelmét, és javasoljuk számukra a portfólióváltást, amennyiben kockázatosabb portfólióban vannak.

Kissé eltúlozva, az önkéntes nyugdíjpénztárak hosszú időn keresztül – a kedvezményes béren kívüli juttatásoknak köszönhetően – többnyire egyet jelentettek a munkáltatói befizetésekkel. Hogyan tudták kezelni azt a helyzetet, hogy a vállalatok többségének az új körülmények között már túl költségesnek bizonyult a munkavállalók nyugdíjpénztári támogatása?

Én úgy látom, hogy sikeresen szembe tudtunk nézni ezzel a kihívással is. A munkáltatói támogatások és az egyéni befizetések aránya hosszú éveken keresztül valóban 80-20 százalékos volt a munkáltatói befizetések javára. Ma azonban már az önkéntes nyugdíjpénztárakba befizetett teljes összeg mindössze 35 százalékát teszik ki a munkáltatói támogatások, és 65 százalékra nőtt az egyéni befizetések aránya. Ezt óriási eredménynek tartom, amelyben biztosan része van az egyéni tudatosság erősödése mellett a szektor edukációs tevékenységének is.

Viszonylag új jelenség, hogy a munkáltatói, illetve egyéni befizetési arányokat tekintve az országhatárokon belül is mutatkoznak különbségek. Nyugat-Magyarországon, ahol nagyobb a munkaerőhiány, és ahol az osztrák határ közelsége a munkaerő elszívásában komoly konkurenciát jelent a vállalatok számára, érezhetően nő a nyugdíjpénztárak szerepe. A munkahelyválasztásnál többet nyom a latban a béren kívüli juttatások lehetősége, és a munkáltatók élnek is ezzel. Az önkéntes pénztárak így egyre inkább be tudják tölteni azt a klasszikus szerepet is, hogy a munkahelyválasztásnál a támogatás vonzóbbá teszi a vállalatot a munkavállalók szemében.

Hogyan illeszkedik a jelenlegi képbe a foglalkoztatói nyugdíjpénztár, az EU-s terv a pán-európai nyugdíjpénztárak intézményének létrehozására? Valóban kiegészítő intézmények vagy inkább konkurensek lesznek? Az utóbbira Önnek az intézményrendszer kialakításáért, a keretszabályok megteremtéséért felelős brüsszeli Pensions Europe Kelet-Közép-Európai Fórumának elnökeként alapos rálátása van.

A foglalkoztatói nyugdíjpénztárak a klasszikus munkáltatói nyugdíjpénztárak szerepét tölthetik be. Lényegében a nyugdíjpénztárakkal azonos, kevert – mind a foglalkoztatói, mind az egyéni nyugdíj-megtakarításokat befogadó – modellt képezik le.

Az Európai Bizottság javaslata, a – tervezett – Pan-European Personal Pension Product, a PEPP az Európai Unió azon felismeréséből táplálkozik, hogy az EU-országok előtt álló egyik legnagyobb kihívás az állami nyugdíjrendszerek teherbíró képességének határain az ösztönzés a minél szélesebb körű egyéni nyugdíj-megtakarítások megkezdésére. Az EB javaslatának egyik alapköve az egyszerű, alapértelmezett befektetési lehetőségek megteremtése a tervezett új intézményrendszeren belül, a szigorú fogyasztóvédelmi előírások, illetve a hordozhatóság. Az utóbbi feltétele az egységes adóügyi kezelés, vagyis a tagországokban hatályos adókedvezmények érvényesítése. Ez utóbbi kialakítása nem könnyű feladat.

Összességében én úgy látom, hogy ezek az intézménytípusok kiegészíthetik egymást, és jó a lehetőség arra, hogy mindenki megtalálja azt, ami a saját fogyasztói profiljának valóban megfelel.

Az önkéntes pénztárakkal, azok működési modelljével kapcsolatban korábban időről időre felmerült, hogy az intézmények – legalábbis jogi értelemben – nem rendelkeznek tényleges tulajdonossal. Mivel a pénztárak tulajdonosai maguk a tagok, ez a jogi státusz szolvencia-kockázatot rejthet magában. Nem érzékelik ennek hátrányát más piaci szereplőkkel, például a biztosítókkal vagy a NYESZ számlákat kezelő pénzügyintézetekkel szemben?

Az önkéntes nyugdíjpénztári intézményrendszert annak idején, 23 évvel ezelőtt az önkormányzati típusú, francia mutual típusú rendszer mintájára hozták létre. Nem biztos, hogy

szerencsés volt, de ma már történelmi tény, és jól tudunk vele együtt élni. A hazai szabályozás – épp ennek ellensúlyozására – olyan szigorú kontrollrendszert hozott létre a működési kereteket illetően, hogy az a legszigorúbb biztonsági előírásoknak is megfelel. A kötelező auditálás, a belső ellenőrzés, a szigorú ellenőrzési gyakorlat mellett az, hogy a beérkező pénzek először a pénztárhoz, majd egy külön intézményhez, a letétkezelőhöz, végül egy harmadik intézményhez, a vagyonkezelőhöz kerülnek, igen biztonságossá teszik a rendszert.

Most hogy látja, melyek azok a legnagyobb kihívások, amelyekkel az önkéntes pénztáraknak mint intézményeknek szembe kell nézniük?

Mindenképpen új, fiatal tagok beléptetésével kell csökkentenünk az aktív pénztártagok átlagéletkorát. Törekednünk kell arra, hogy a nyugdíj előtt állók befektetési portfóliója a biztonságos irányba változzon. Tervezzük egy „életciklus-portfólió” létrehozását, amely az idő haladtával, a nyugdíjba vonulás közeledtével automatikussá tenné az egyéni befektetési struktúra megváltoztatását.

Ami a nyugdíj-előtakarékossági rendszereket illeti, a hazai állami nyugdíjrendszer – az ismert kedvezőtlen demográfiai folyamatok mellett – olyan hatalmas kihívások elé néz, mint a „Ratkó-gyerekek” nyugdíjba vonulása, illetve annak a – mintegy fél millió főre becsült – tömegnek az inaktívvá válása, akik minimálbéresként vagy a járulékfizetést megkerülve folytatták aktív életüket a rendszerváltást követően. Ezek együttes társadalmi hatását ma még csak részben látjuk, de az bizonyos, hogy felértékelődik a nyugdíj-előtakarékossággal kapcsolatos intézmények szükségessége.